

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ НА КНИЖКОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Важливим питанням удосконалення економічної роботи на підприємстві, виходячи з рішень вересневого (1965 р.) Пленуму ЦК КПРС, є вдосконалення внутрівиробничого планування. В цьому напрямку ведеться робота і на підприємствах поліграфічної промисловості. Вона включає розробку найбільш важливих в умовах поліграфічного виробництва показників, які затверджуються вищестоячими організаціями, розробку системи розрахункових показників плану підприємства, методики розрахунків і форм техпромфінплану, галузевих інструкцій та положень по плануванню, обліку та калькулюванню поліграфічної продукції.

Важливою передумовою удосконалення планування на поліграфічних підприємствах є посилення прямих зв'язків між підприємством та замовниками (видавництвами). Наявність таких зв'язків дозволяє покращати роботу видавництв, які з переходом на нові умови планування та економічного стимулювання зацікавлені в безумовному і своєчасному виготовленні та реалізації окремих видань, передбачених в тематичному плані.

В той же час такі зв'язки набувають надзвичайно важливого значення для поліграфічних підприємств, оскільки детально розроблений тематичний план виготовлення друкарської продукції повинен бути основою розробки плану поліграфічного виробництва.

В сучасній практиці роботи книжкових підприємств склались три основні напрямки розробки плану підприємства.

1. При відсутності на час складання техпромфінплану тематичних планів видавництв, технічних умов і специфікацій замовлень план розробляється на основі звітних даних роботи підприємства за минулий рік, лімітів, які одержує підприємство від керівної організації по набору, друку і палітурно-брошурувальних роботах, та загальної характеристики продукції.

2. При наявності тематичних планів, коли підприємство одержує як додаток до договору, заключеного між видавництвом і друкарнею, примірний перелік передбачених до виготовлення видань, план розробляється за так званою укрупненою методикою. Суть її полягає в тому, що всі видання тематичного плану групуються за подібними ознаками. Одержані групи видань мають узагальнені середньопланові показники, на яких і базуються розрахунки техпромфінплану.

3. На деяких підприємствах робились спроби розробки техпромфінплану на основі конкретних тематичних планів, одержаних від видавництв. При цьому по кожному виданню тематичних планів робились відповідні розрахунки показників — натуральних, трудових, в ціннісному вираженні, які потім окремо підсумовувались по тематичному плану в цілому.

Зрозуміло, що в останньому випадку план підприємства є найбільш обґрунтованим, але для його розробки потрібні певні умови. До них відносяться, перш за все, сталість тематичного планування, яка ще відсутня у видавничій діяльності, та стабільність тематичного планування при розподіленні видань по окремих підприємствах. Але в зв'язку з тим, що в цьому випадку доводиться обробляти сотні назв окремих видань тематичного плану, такий метод планування практично можливий тільки при механізації обчислювальних робіт.

Щоб тематичний план замовників зміг стати основою техпромфінплану підприємства, його треба детально розробляти. Тематичний план повинен включати щонайменше такі дані: назву видавництва, автора та видання, формат і долю аркуша, обсяг в друкарських та видавничих аркушах, тираж, спосіб та кольоровість друку, характер друку — одно- чи двосторонній, характер ілюстрацій та спосіб їх відтворення, кількість ілюстрацій у виданні, характер зовнішнього оформлення, характер і кольоровість тиснення палітурок, наявність і кількість вклеюк чи накидок. В окремих випадках можуть бути потрібні й інші показники, такі, наприклад, як наявність суперобкладинки, кольоровість форзацу, наявність фронтиспісу та ін.

По кожній групі видань, або по окремих виданнях, складаються планово-нормативні карти, за якими розраховується трудомісткість роботи по операціях технологічного процесу та заробітна плата робітників. Планово-нормативні карти розраховуються за прогресивними трудовими нормами, які виходять із заходів, передбачених в плані підвищення ефективності виробництва.

Оскільки строки впровадження заходів в плані підприємства можуть бути різними — з початку планового року і на протязі року, то при розрахунках планової трудомісткості роботи враховуються прогресивні середньорічні норми часу.

Наприклад, якщо норма часу на початок року по даній виробничій операції складала 14 хв на облікову одиницю продукції, а після впровадження заходу — 10 хв, то при умові, що захід буде впроваджено з 1 липня, прогресивна середньорічна норма часу при розрахунках плану на рік складе: $(14+10) : 2 = 12$ хв, або 0,2 год.

Дані планово-нормативних карт зводяться по цехах і дільницях і служать вихідними для розрахунку потреби в устаткуванні (чи його завантаженню), в робочих місцях, робітниках за професіями в фонді прямої заробітної плати.

Як відомо, в нових умовах планування та економічного стимулювання до підприємств не доводиться завдання по підвищенню продуктивності праці. Проте цей показник не втратив свого провідного значення і його розробці на підприємстві повинна приділятися особлива увага.

В нових умовах планування ще більшого значення набуває методика планування показника росту продуктивності праці по факторах.

Проведення глибокого аналізу звітних даних з метою виявлення невикористаних можливостей на різних ділянках виробництва, планування передових методів праці та технічних і організаційних заходів, направлених на підвищення ефективності виробництва, повинно привести до економії робочого часу, як за рахунок абсолютного або відносного зменшення робочої сили, так і за рахунок зниження трудомісткості виготовлення продукції.

З точки зору методики визначення економії робочого часу заходи, передбачені в плані, діляться на три групи:

- 1) перехідні з минулого на плановий рік;
- 2) запроваджені з початку року;
- 3) запроваджені на протязі року.

Економія робочого часу ($E_{\text{ч}}$) в плановому періоді в цілому визначається як сума економії часу, одержаної на окремих операціях технологічного процесу, і може бути розрахована в залежності від строку впровадження заходу за такою методикою.

1. По першій групі заходів $E_{\text{ч}}$ визначається за формулою:

$$E_{\text{ч}} = \Sigma [P \times (H_{\text{с.б}} - H_{\text{п}})],$$

де P — продукція в облікових одиницях по операціях технологічного процесу, які охоплюються розрахунками;

H — середньорічна норма часу на облікову одиницю продукції в базовому періоді, год;

$H_{\text{п}}$ — норма часу, що передбачається в плановому періоді, год.

Розглянемо приклад. Захід був введений в звітному році з 1 жовтня. Норма часу до введення заходу на визначеній технологічній операції складала 0,12 год, а після запровадження — 0,08 год. Середньорічна норма часу ($H_{\text{с.б}}$) при цьому буде:

$$H_{\text{с.б}} = (0,12 \times 9 \text{ міс.} + 0,08 \times 3 \text{ міс.}): 12 \text{ міс.} = 0,11 \text{ год.}$$

При умові, що в плановому році передбачається випуск продукції в кількості 12 000 одиниць, економія робочого часу на даній технологічній операції в плановому році становитиме:

$$E_{\text{ч}} = 12000 \times (0,11 - 0,08) = 360 \text{ год.}$$

2. По другій групі заходів економія часу визначається як сума добутку планового обсягу продукції по операціях технологічного процесу на різницю норм часу на одиницю продукції на початку року (тобто, яка діяла в минулому році) та планової на даний рік і розраховується за формулою:

$$E_{\text{ч}} = \Sigma [P \times (H_{\text{б}} - H_{\text{п}})],$$

де $H_{\text{б}}$ — норма часу на облікову одиницю продукції в базовому періоді, год.

3. По третій групі заходів економія часу складає суму добутку планового обсягу продукції по операціях технологічного процесу на різницю норм часу на одиницю продукції на початок року та середньорічної по плану. Розрахунок робиться за формулою:

$$E_{\text{ч}} = \Sigma [P \times (H_{\text{б}} - H_{\text{с.п}})],$$

де $H_{\text{с.п}}$ — середньорічна норма часу на облікову одиницю продукції в плановому періоді, год.

За одержаною економією робочого часу в плані визначається відносна економія робочої сили шляхом ділення економії робочого часу на плановий час роботи одного робітника на рік в годинах.

Такий порядок розрахунку показників плану по праці, по-перше, забезпечить визначення обґрунтованої потреби робітників для виконання передбаченого в плані обсягу виробництва продукції; по-друге, вкаже за рахунок чого планується підвищення продуктивності праці та в якому розмірі по кожному фактору окрема.

Останнє має важливе значення для розробки планових показників по праці (чисельності робітників та продуктивності праці) по цехах і дільницях підприємства та для наступного аналізу виконання їх.

Одним із важливих техніко-економічних показників є фонд заробітної плати. В плані підприємства він повинен бути обґрунтований диференційними розрахунками, базуватись на прогресивних нормах та взаємопов'язуватись, з одного боку, з іншими показниками плану по праці і передусім з продуктивністю праці, з другого боку, з планом собівартості продукції і з важливим його показником — зниженням собівартості.

Як відомо, всі показники плану по собівартості в нових економічних умовах розробляються підприємством. Одним з вихідних показників для визначення планового рівня витрат на виробництво є показник зниження собівартості продукції.

Резерви зниження собівартості продукції криються в економії як живої, так і уречевленої праці. Економія живої праці знаходить своє відображення в фонді заробітної плати. Фонд заробітної плати — основна частина витрат на виробництво продукції.

Підвищення продуктивності праці на основі економії робочого часу як шляхом прямого зменшення робочої сили, так і шляхом зниження трудомісткості продукції приводить до економії праці, а значить і до зменшення питомих витрат заробітної плати на одиницю продукції.

Фактори підвищення продуктивності праці є в той же час і основними факторами, які сприяють зниженню собівартості продукції. Тому в плані підприємства повинен бути прямий взаємозв'язок між показниками зростання продуктивності і зниження собівартості продукції. Крім того, в плані визначається можливе зниження собівартості також і по інших факторах — за рахунок заощадження матеріальних та грошових ресурсів.

Визначення економії коштів на виробництво по перехідних та запроваджуваних в плановому періоді заходах аналогічне методиці її визначення по показнику продуктивності праці. Одержані результати розрахунків економії пропонується занести в таблицю (подані цифри — умовні).

Витрати на виробництво за планом визначаються як різниця між витратами, які припадають на плановий випуск продукції по собівар-

Розрахунки економії від зниження витрат на виробництво за планом на рік

Заходи	Ділянка виробництва	Вид продукції — калькулюєма група	Сума економії, крб.						
			на плановий період,						
			загальна	в т. ч. по елементах витрат					
всього	матеріали	паливо		енергія	заробітна плата	інші			
Перехідні на плановий рік Запровадження контактних растрів і т. д.	Офсетний цех, дільниця підготовки форм	Кольорова продукція — оригінальні форми	2000	500	100	—	—	374	26
Разом			5600	1800	500	—	34	1200	66
Запроваджені з початку року Організація відділення для підготовки фарб і т. д.	Офсетний цех, дільниця друку	Кольорова продукція — офсетний друк	1200	1200	200	—	—	948	52
Разом			10400	10400	3100	60	140	6200	990
Запроваджені на протязі року Механізація прийому обрізаних пачок книжкових блоків на триножівій різальній машині і т. д.	Палітурний цех	Книжкова продукція — книжкові блоки	600	300	—	—	—	285	15
Разом			4200	2400	730	—	20	1440	210
Всього			20200	14600	4330	60	194	8840	1176

тості минулого (базового) року, та сумою економії коштів, яку передбачається одержати в плановому році на основі розроблених заходів по підвищенню ефективності виробництва.

Такий метод одержання планової собівартості продукції є тільки контрольним. Ним визначають ту суму витрат на виробництво, яка повинна бути передбачена в плані підприємства. Крім цього в плані потрібні ще прямі диференційні розрахунки витрат на виробництво по елементах та калькуляційних статтях, по видах продукції (та калькулюємим групах), по госпрозрахункових підрозділах підприємства (цехах, дільницях).

Прямі розрахунки собівартості повинні привести до тієї ж суми, яку визначено попереднім (контрольним) розрахунком.

Ця стаття не охоплює всі проблеми, які виникають у зв'язку з удосконаленням техніко-економічного планування на підприємстві. В ній порушені тільки окремі питання удосконалення планування показників плану книжкового виробництва на сучасному етапі його розвитку, які направлені на підвищення обґрунтованості внутрішньо-виробничого планування.

M. SHPITALNY

SOME QUESTIONS OF IMPROVING OF TECHNICAL-ECONOMICAL PLANNING AT THE BOOK PRINTING HOUSES

S u m m a r y

In the paper recommendations for improving of planning of separate indices of the bookprinting houses plan are made. These recommendations are directed at the increasing of the inside factory planning's validity.
